

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-337-1-10>

РОЗВИТОК ВУГЛЕЦЕВОГО ФЕРМЕРСТВА – ЗАПОРУКА ПРИСКОРЕННЯ ПЕРЕХОДУ ДО «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

Одним із глобальних трендів останніх років є зменшення концентрації парникових газів в атмосфері (і, насамперед, викидів CO₂), тобто перехід до «зеленої економіки», що передбачає масштабування кліматично-нейтральної діяльності, розширення напрямів екологічно чистих процесів (environmentally friendly processes), раціональне використання природних ресурсів і досягнення максимальних екологічних результатів [1, с. 113]. У зв'язку з цим, особливого значення набуває забезпечення низьковуглецевого розвитку агробізнесу, а відтак, і скорочення його вуглецевого сліду.

Однак, це лише половина справи, оскільки перехід до «зеленої» економіки потребує не лише скорочення агробізнесом викидів вуглецю, а й його збереження в ґрунті, бо саме вміст ґрунтового органічного вуглецю є ключовим показником родючості та здоров'я ґрунту. Тож, перехід агробізнесу до «зеленої» економіки слід розглядати як гарантоване збалансоване природокористування, забезпечення якого можливе за умови впровадження технологій ноу-тілл, точного землеробства, вирощування покривних культур, використання інгібіторів нітрифікації та форм добрив із повільним або контрольованим вивільненням [2], диверсифікації використання відновлювальних ресурсів (зокрема, задля виробництва біоенергетики, біопалива) тощо. Саме тому «Астарта», «Кернел», МХП та ін. українські агрокомпанії розпочали із міжнародними партнерами кілька пілотних проектів, спрямованих на регенеративне землеробство, підтримку біосеквестрації та підвищення життєздатності ґранту.

Тим не менш, фермери запроваджувати перелічені практики не поспішають, як через наслідки війни та відсутність необхідного фінансування, так і через побоювання втрати прибутків, зокрема, внаслідок відведення частки земельних ділянок під вирощування покривних культур.

Безумовно, проблема фінансування агробізнесу існувала завжди, втім з повномасштабним вторгненням РФ на територію України вона набула особливої гостроти [2] через втрату окупованих територій, мінування земель, знищення та вивіз загарбниками мільйон тон зерна,

техніки та устаткування. За підрахунками Міністерства аграрної політики та продовольства спільно з Київською школою економіки, прямі збитки від війни в агробізнесі України станом на вересень 2023 р. сягнули 6,6 млрд. дол. США, з яких 1,9 млрд. дол. США відбулися внаслідок знищення або викрадення 4 млн. тон зернових та олійних культур [3]. Тому деякі аграрії вважають за потрібне першочергово відновити потужності та вийти на новий рівень [4]. Втім, План відновлення економіки України, в тому числі і агробізнесу, передбачає відбудову на засадах сталого розвитку і зеленого переходу, із впровадженням нових зелених технологій та рішень. Такі підходи не лише дозволять відновити виробництво, а й зробити його ефективнішим, а продукцію – конкурентоспроможною. Для фермерських господарств, які хочуть розвиватися інтенсивним шляхом і відповідати потребам та вимогам часу, зелена модернізація є необхідною, бо існування із застарілими технологіями – це питання часу. Та й який сенс і раціональність у вкладанні коштів для відновлення за старими технологіями [4].

Але 2024 рік не обіцяє бути більш спокійним. Дякуючи європейським партнерам, українські аграрії наразі мають певну фінансову підтримку. Однак, всі ми розуміємо, що вона тимчасова. Тож, слід здійснювати пошук альтернативних шляхів фінансового забезпечення переходу агробізнесу до «зеленої» економіки. І одним з таких шляхів є запровадження вуглецевого фермерства, яке у світовій практиці, як свідчать результати проведених досліджень, довело свою еколого-економічну ефективність.

Вуглецеве фермерство у широкому розумінні це землекористування та сільськогосподарські практики, спрямовані на управління накопиченням парникових газів (CO_2 , CH_4 , N_2O) з метою запобігання зміні клімату. Результатом таких практик є поглинання вуглецю з атмосфери та накопичення його у ґрунтах, а також уникнення або скорочення викидів парникових газів від сільськогосподарських практик [5]. У більш вузькому значенні вуглецеве фермерство вживається як навмисне збільшення накопичення вуглецю в екосистемах з метою зменшення його вмісту в атмосфері, тобто є способом сприяння пом'якшенню наслідків зміни клімату [6] та підвищення рівні ліквідності бізнесу завдяки продажу вуглецевих кредитів.

Вуглецеві кредити (“carbon credits”) – це певний електронний актив, який надає дозвіл на викиди або підтверджує скорочення викидів певного обсягу парникових газів (як правило, один вуглецевий кредит відповідає 1 т. викидів у CO_2 еквіваленті) [7]. І якщо мовиться про перехід до більш ощадних до навколишнього середовища технологій та взагалі орієнтацію агробізнесу на стале землеробство, то запровадження

вуглецевого фермерства є практично невідворотним шляхом, бо зруйновані бізнес-процеси легше одразу робити правильними та такими, що відповідають Цілям сталого розвитку [4].

До того ж, вартість вуглецевих кредитів за даними ЄСТВ невпинно зростає, що безумовно сприятиме забезпеченню ліквідності агробізнесу, поліпшенню фінансового становища фермерських господарств, а отже, і їх подальшого розвитку.

Втім, запровадження торгівлі вуглецевими кредитами в Україні потребує на вжиття цілого ряду заходів, Дорожню карту реалізації яких з чітким набором ініціатив подано на рис. 1.

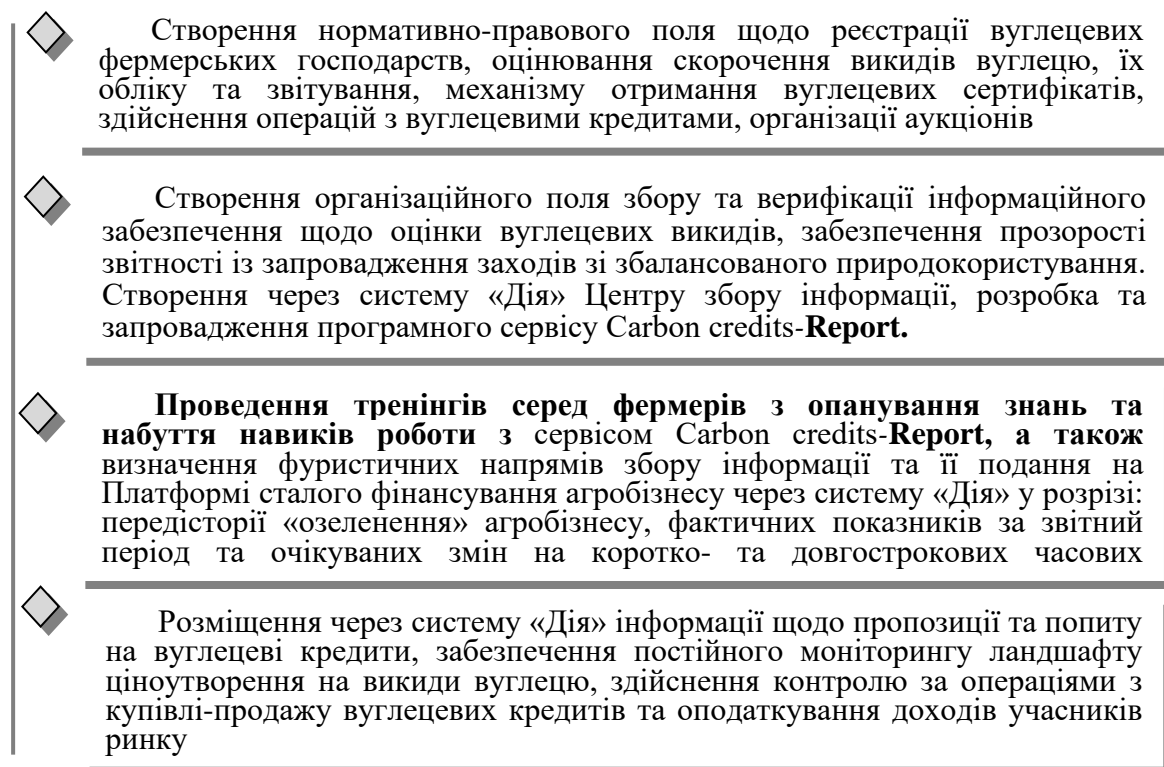

Рис. 1. Дорожня карта запровадження в Україні вуглецевого фермерства

Джерело: авторське бачення

Дотримання поетапності та повноти здійснення заходів, передбачених запропонованою Дорожньою картою забезпечить отримання фермерськими господарствами додаткових коштів, як супутнього доходу від переходу до «зеленої» економіки, а отже, і стати їм сильнішими, а їх продукції більш конкурентною на світовому ринку. Вичерпні ж та порівняльні дані на Платформі сталого фінансування про поточний стан ціноутворення на викиди парникових газів стануть в нагоді як політикам, так і представникам агробізнесу у прийнятті

рішень щодо визначення стратегії пом'якшення викидів вуглецю та збереження довкілля.

Список використаних джерел:

1. Кожушко Л., Брич В., Борисяк О., Рокочинський А., Фроленкова Н. Кліматично-нейтральні інвестиційні проекти у контексті збереження навколишнього середовища та енергетичної безпеки. *Журнал європейської економіки*. 2023. Том 22. № 1(84). С. 111–127.

2. Таранець К., Краснюк О., Зіменко С. Врятувати аграрку. Щоб в український агробізнес ринули інвестори, необхідно створювати національний критерій сталого агровиробництва. Чотири кроки до цього від експертів ЕУ в Україні. *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/money/chomu-ukraini-neobkhidniy-kriteriy-stalogo-agrovirobnitstva-06092023-15842>

3. Жирій К. Рік аграрної непереможності : як Україна попри війну годувала себе та світ. УНІАН. 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/rik-agrarnoji-neperezmozhnosti-yak-ukrajina-popri-viynu-goduvala-sebe-ta-svit-12099183.html>

4. Скрипник В. Чи можливий зелений перехід для аграрного сектору України в умовах війни та післявоєнної відбудови – експертна думка спеціаліста компанії Corteva Agriscience. Офіс сталих рішень. 2023. URL: <https://ukraine-oss.com/chy-mozhlyvyj-zelenyj-perehid-dlya-agrarnogo-sektoru-ukrayiny-v-umovah-vijny-ta-pisly-avoyennoyi-vidbudovy-ekspertna-dumka-speczialista-kompaniyi-corteva-agriscience/>

5. K. Tang, C. He, C. Ma, D. Wang. Does carbon farming provide a cost-effective option to mitigate GHG emissions? Evidence from China. *Aust. J. Agric. Resour. Econ.*, 63 (2019), pp. 575–592.

6. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing a Union Certification Framework for Carbon Removals. 2022/0394 (COD). European Commission, Brussels. 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0672>

7. Шлапак М. Що таке вуглецеве фермерство? WWF. 2023. URL: <https://nbs.wwf.ua/shcho-take-vuhletseve-fermerstvo/>